

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Mercuriale Joannis andree

Johannes <Andreae>

Uenetijs, 8.VIII.1499

[Regule iuris civilis littere A]

[urn:nbn:de:bsz:31-323789](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-323789)

aliqua non sit facta licet illi venienti teneri possit ad expen-
sas et interesse ut ibi satis scripsi. **Tertio** inducit dec. cum di-
lecti eo. ti. vbi compromissarius q non ex forma mandati sed
nuda voluntate seruat est vota compromittentiu illa non
babet seq necesse. **Quarto** inducit lex tutori. C. de nego.
ge. per quem patet q in voluntarie gerente alterius negotia
sufficit q aliquid fecerit ad amici commodum non sic in illo qui
gerit necessario ut tutor vel curator in quibus requiritur ple-
na gestio. super quo vide q scripsi de procura. non iniuste. i.
fi. Dicit ergo doctor satis esse studentibus q in paucis suo la-
dore consuluat qui contentari debent de gratia sibi facta. ut
ecclie. bene. c. vni. potissime qz et sine assignatione predicta ip-
sum disputare est qd perfectum et utile et licet qnqz gratio-
se facientem penitere de istitu. cum venissent. **Quinto** idu-
cuntur leges. C. de excu. tuto. voluntarie tutele muneris priui-
legijs non derogant. C. de his q spon. mu. sub. l. ij. et. iij. C. de
epi. et cle. aut. presbyteros. i. Item sublata personali rema-
net hypothecaria ut h no. per que concluditur q licet dispu-
tauerit remanere priuilegium non tradendi facit qd scrip-
si post Compost. de consti. cum accessissent qui tenet hac ee
regulam q vnico actu priuilegium non tollitur contraria sunt
specialia propter consideratione odij vel fauoris. **In** con-
trarium inducitur qz disputare et tradere aut dices esse cone-
ra aut fm accessoriu primi aut duo separata. primis duobus
casibus ex quo alterum apprehendo renunciaui priuilegio
.i. disputando tenet reliquum. i. ad traditione siue illud dic-
cas conexu siue accessorium. primu patet. s. de consti. trans-
latio. iij. q. vj. bec quippe. lxxj. di. tantis. fa. de prescrip. cu ex
offi. scd3 patet hic cum cor. et. s. de no. op. nucia. cum ex iniun-
cto et q no. eo. li. de rescrip. c. j. in glo. ij. Vnico ergo actu sit
perditum priuilegium ut pre. decre. cu accessissent de prebe.
pro illozum. C. de iure do. impe. l. ij. quod de facili perdit. C.
de iure aue. anu. l. j. et. ij. C. ad. l. cor. s. fal. si qd dcurio. ex scd
meo ius memm perdo. ff. de diuoz. l. fi. vnde et sel agnoscedo
iudicium qz renunciat excusationi. ff. de va. et excu. mu. l. pre-
tor. s. si post. **Tertio** casu cum dicit illa duo separata ergo te-
net tradere cu sup traditione priuilegiatus no fuerit et ipsoru
ca sit diuersa. na primu presentibus tñ disputatibus et audi-
entibus proficit. secundu etiam absentibus et posteris. priui-
legiatus ergo super disputationis labore contra utilitatem
presentium no propter id puilegiatus est contra actus memo-
riam et utilitatem posteruz vt infra dices. **Secdo** inducit
contra doctorem qz ex quo posuit principiu et finem ponere
debet. de codi. j. nullus eps. et d3 aut totu agef. aut nihil de
code. di. ij. copertus sicut de pupillo dicit circa noia per tuto-
res data. ff. de admi. tu. cum queritur. imitetur ergo doctor
creatoru suum qui non nouit opus imperfectum de bap. ma-
iores. versu. sed adhuc. **Tertio** contra doctore iducit. C.
de his q spd. mu. sub. l. j. li. x. et quod ibi in rubrica no. vetera
ni eni qui cu possent uti immunitate passi sunt se in ordine de
curionu eligi ad excusatione non redeunt et muneribus fun-
gi coguntur ut ibi. ff. d priui. vetera. l. vlti. Fortius ergo iste
qui seipsum posuit in ordine disputatiu excusatione no vti-
et ad perficiendu munus artatur. **Quarto** constat q mul-
ta sunt a pncipio voluntaria que si ichoent eozu prosecutio e
necessaria hinc est q heres qui accusauit occisorem defun-
cti illo absoluto non tenet appellare. ff. ad filla. propter vene-
ni in fi. si tñ appellauerit tenetur prosequi. C. eo. ti. l. minori-
bus et sic soluitur dictaru legum contrarium i pre. l. propter.
Quinto constat q quis ad icerta no tenetur que tam si
aggreditur omnem incertitudinem tollere debet vnde non te-
net quis agere nec in causa propria appellat si tam agit per-
sonali vel appellat ante sententiam debet exprimere causam
vt tollatur incertudo de li. ob. c. fi. de ap. vt debitus de elec.
vt circa. s. eo. lib. Cum ergo statutu de tradendo contra incer-
titudinem solutionis sit factu vt eius certitudo per posteros
haberetur tradere tenebat ex quibus et. **Pro** solutionis
veritate videnda aduertendu est q questio non proponitur
de doctore no incluso statuto puta non legete vel viatoze q
cum statuto ligatus non fuerit dici no pot q disputando re-

nuciet priuilegio et resubmittatur statuto et i tali procedunt
que pro doctore superius sunt inducta. Item no proponitur
questio d priuilegiato in duobus vt no teneatur disputare et
si disputauerit non teneatur qstione tradere qz tunc nullum
pubiu sed proponit in illo qui tenebatur disputare et trade-
re sed p priuilegiu eximebatur ab onere disputadi. et per co-
seques vel tacitu et ab onere tradedi pp impossibilitate que
impossibilitas cessat eo disputante: et illd cosequens: vel taci-
tu sicut ouf sic et tollit p. l. iij. C. si pen. ap. mors interuenerit
et. C. si reus vel accu. l. vlti. per qd p3 q si danatus d crimine
q appellauerat mortu e appellatione pedente si bona non
expresse s3 tacite danata erant ex qlitate criminis extincta ca
criminis p morte extincta erit et ca bonozu. sed si no tacite vl
p cosequentia sed expresse fuissent bona danata l3 extincta
esset ca criminis remanet qstio super bonis p quas leges et
ea q notantur d cle. coin. qd a te. et p. l. iij. s. q bz. ff. d serui. vr.
pre. et p hanc regula dico doctore de quo qrit i statutu icidif
se. lex voluntarie vt ibi no. in. l. j. et. ij. glo. n obstat sed facit p.
mun. n. tutele voluntarie susceptu l3 n p iudicet q ad alia mu-
nera quo ad illd p iudicat et ad inuetariu tenebit et ad reliq
tutoru onera. et obligata erut ipsius boa. sic et rfidet ad. l. ij.
et. iij. C. de his q spd. et ad auc. presbyteros. ij. C. de epi. et cle.
ad id qd d istu fecisse gratiaz. rñdetur q no pprie fecit gra-
tia s3 renunciauit gfe sibi facte quo ad istum actu. pprie eni
faceret gratiam alias no iclusas de quo supra dixi.

Actus legitimi. l. vt dixit Jo. mo. actus de
potetia egreditur. et ideo dicit esse
actus potentie. Legitimu at dicit qd obuenit vel
firmat a lege. ff. de ver. sig. l. lege obuere. Ex qui-
bus pcludit q actus. i. effectus potentiaru lege velati vl ap-
probati no recipiunt die vel conditione contra substantia vel
nam ipsoru actu imo adiectiones q tales sunt ificiunt ipsos
actus hoc p3 in matrimonio de codi. appo. c. vlti. et sic oz itel
ligi hac regula aut ea restringi ad certos actus vt sic regula
in cotrariu maneat vt dica super glo. neq3 diem heredis. in-
stitutio no recipit diem certu. ff. de heredi. insti. l. hereditas.
insti. de heredi. insti. s. heres in die recipit tñ conditione. Itz
die incerta. ff. de here. insti. l. si quis instituat et. l. si sub con-
ditione. et. l. qui filio et. C. de here. insti. l. extraneum diuerfi-
tatis ro vt dicit Dy. qz qd in se non recipit diuisionem i par-
tes nec recipit diuisionem in ptes teporum et ecotra. ff. d testa.
mi. l. miles cu herede. s. qd diximus et de usufruc. l. usufru-
ctus et ab initio. s3 institutio heredis no recipit diuisionem in se.
qz no potest qz pro parte decedere testatus imo ca testati
trahit ad se cam intestati. ff. eo. l. ius nostruz. vnde limitatio
tpis habet pro no adiecta et valet institutio p toto tepo vt
in pre. l. hereditas et. s. in diem. vbi do fit institutio sub condi-
tione vel in die incerta que similitur conditioni horu euetus
trahit in tps retro. ff. de testa. mi. l. qd d3. et ideo non videtur
pro pte intestatus s3 in toto testatus cu euenit dies vel con-
ditio. **Prima** glo. dicit vnde sumpta fuit et ponit exem-
pla. scdo signat successiue sex cotraria et soluit. tertio ostedit
regulam iuris cuius cautius formatu. **In** j. glo. ibi actus
legitimi sequit q non recipiunt die vel conditione veluti emā-
cipatio acceptilatio hereditatis aditio sui optio tutoris da-
tio in totu vitiaf per teporis vel conditionis adiectione et ibi
hec venditio vedit dñs seruū sub conditione si rationes ipsi
us arbitrio coputauerit. **In** glo. j. ibi exemplificat et po-
nit et Dy. exemplū in auctoritate tutoris q si interpoatur sub
conditione interpositio e nulla. ff. de auc. tu. l. et si conditio-
nalis. et ibi secus. quare secus no. C. de testa. tu. l. j. vbi duas
rationes reddit glo. additur tertia qz obmissuz a testatore
propter diem vel conditionem suppleri potest per iudicem
quod non pueritur et ibi satisdederint tenet Tan. vt refert
Bar. in veneriali. xxxvj. q. etia in collatione ecclesie bec co-
ditio potest apponilicet per subditos apponi non debeat d
hoc. viij. q. iij. in summa. Bama. in qone. vj. de preben. dicit
hanc conditionem indebita cum satisfatio no debeat exigi
nisi a suspecto. xxxvij. di. d syracusane qz vero i tutore datiuo
Ber. Jo. and. a iij

subintelligitur. Ideo non est conditionalis. Item dictum
Tan. cum datur tibi ecclesia si debita eius soluas. vide i spe.
super rubrica de re. permu. versi. si adhuc querit. et ibi stricti
dixit et ad illos casus restringenda est regula s3 Dy. ut sic ge
neralis regula remanet in contrariu vel intelligat de die vel
conditione contra substantia vt in pri. dixi et ibi veditio Dy.
alle. insti. de contrab. emp. s. emptione. ff. de in die adiec. l.
ij. de peri. et co. rei ven. l. necessario p eptore. l. ij. s. si sub co
ditione. vnde societas locatio madatum et similia que sunt
legitimi actus est q conditionem et diem recipiunt.

Esitationis

cuiusda qua paulopost
doctozatus mei primoz
dia disputau articulus vnus ponetur sup regu
la sel deo. alius autem erat. an ex causa posset pa

- pa dispensatiue concedere q matrimoniu cotraberetur dura
turū solū quousqz fili^o masculus ex matrimonio haberetur:
- Ne mirāda sit questio: scias q rex antiquus habēs vnicum
filiū mōachum petebat a papa vt cū illo q matrimoniu pos
set cotrabere dispensaret aut simpliciter aut ad tēpus vt. s.
quia de secundo dicebatur plus filius contētari. **C** Bie pri
mo ad negatiua faciam quattuor demōstratiōes. qru primā
per quattuor similia roborabo vbi tres opi. adducā. Scdo
ad affirmatiua septē rōnes inducam. Tertio solutionem pa
pe referuās tria submittā. **C** Primo allegatur q non pp
duo incōuenientia. primū q cotraberetur ad tempus. scdm
qō dissolueretur iam cōsummatum p copulā. contra vtrūqz ē
diffinitio matrimonij qua dicimus q est maris et femine con
iunctio indiuidua vite psuetudinē retinens. xxvij. q. ij. s. ff. de
ritu nup. l. i. facit. ff. de iur. do. l. i. hic autem est vidualia etiam
pposito ergo non est matrimoniu nec mirū qz et hereditas
non datur ad tēpus vt. s. dixi nec lex recipit filios tempora
leos. ff. de adop. si tibi. alias incipit questum nec libertas da
tur ad tempus. ff. de ma. tes. libertas. ij. nec spūale matrimoni
um contrahitur. lv. di. pcepta de transla. quāto. idem ergo
in carnali. quod est expressum. xxvij. q. ij. solet. r. c. aliqñ. i. tñ
q conditio que facit matrimoniu temporale vitiat cōtractū
qz contra eius nām de condi. ap. c. si. **C** Secundo euange
lium Math. xix. prohibet separari per hominē cōiunctos
a deo. xxvj. di. deinde cum concoz. sed papa contra euāgeliū
non dispēsat. xxv. q. j. sunt quidam qz nec angelus dei aude
ret contra euangelium ad gala. j. xj. q. iij. si is qui pceat ergo
nec papa. **C** Tertio cōstat q propter solum adulteriū se
parantur coniuges. durat tñ cōiugium xxvij. q. i. dixit domi
nus et. q. vij. oēs accusationes cū ergo etiā separatis cōiugi
bus auctoritate legis diuine et canonice duret tñ coniugiu
inf. parabiliter fortius eis non sic separatis. **C** Quarto ex
pressum videtur de con. cōiu. ex publico in si. qz papa dissol
uere non pōt matrimonium cōsummatū et qō ibi no. in vlt. gl.
C Quinto ad hāc partē ēt inducitur qō notat Bug. et Jo.
xv. q. vj. auctoritatem in si. magne gl. qō no. Ber. de transac.
c. si. in. v. glo. quod scripsi post Sof. de spon. du. c. vult.
C In cōtraū allegatur in euangelio caueri qz in ore duozū
vel triuz. et. Math. xvij. sed hoc imutat papa addēdo vel
minuēdo patet. ij. q. iij. presul. s. de test. in omni de conse. di.
iij. paruulos. et vide no. eo. ti. plural. **C** Scdo dispensat cō
tra diuinum pceptū de soluendis decimis. s. de de. ex par
te et. c. a nobis vbi de hoc. **C** Tertio contra diuinum pceptū
permittit recipi aliquid vltra sortem qō ē vsura. xiiij. q.
iij. pleriqz. Illud patet de vsur. c. i. et. c. salubriter. **C** Quar
to dissoluit matrimonium vt pre. dec. ex publico et. c. veruz. et
iā cōsummatū inter iudeos ad quos tñ dicta fuerūt illa ver
ba quos deus cōiūxit et. c. de cōsang. et affi. de infidelibus. nec
in his facit cōtra euangelii vt homo sed vice dei. xxvij. q. ij.
quos deus. s. de trans. per totū. **C** Quinto ipsius auctozita
te spirituale mōnitiū cotrabat ad tēpus. vij. q. i. pastoralis.
C Sexto ponderat terminis questionis mōnitiū potest
esse perpetuum puta si ex illo filius masculus nō haberetur
et hoc videtur sufficere ar. ff. de lega. i. cum res. s. si. de condi.
inde. l. sufficit. **C** Septimo facit ad predicta qz etiam i ma

rimonij imutat generalem obseruatiā ecclesie de cōsang.
et affi. non d3. et naturas rerum de cōse. di. ij. reuera et dispēsat
supra ius de concef. preben. proposuit. **C** So. ne lingua trāsi
ens super terram os ponat i celum contra id. xxj. di. in tātū
ipse papa de cuius potentia queritur questioez soluat consu
lendum tantum sibi est q abstineat: sed si dispensat multis
videtur q dispensatio teneat secundū quos. c. sunt quidam
non vetat papam contra euangelium causa dispēfare s3 euā
gelia destruere vt ibi no. Lauren. et de ipsius potētia in spe.
de leg. s. nunc ostendendum. versi. lxxxix. contra ipsam ibi vt
de i. s. nūc breuiter.

C Regule iuris ciuiliū huius littere. A. sunt be.

Alterius

circūuentio alteri non pre
bet actionem.

Crus legitimi vt. s.

Liud est vendere aliud venditioni consentire.

Refertur ad vniuersos qō publice fit p maiorē partē.
Burdū est plus iuris habere eum cui legatus est fun
dus qz heredem siue testatorem si vniueret.

Bētia ei^o q reipu. cā abest neqz ei neqz alij dānosa ēē d3
B ea q nō habent atrocitatē facinorū v' sceleris in his
ignoscitur seruis vel dominis vel his qui vice dominozū sūt
veluti tutoribus et curatoribus obtemperauerit. **C** Sēper
qui dolo fecit quo minū haberet pro eo habendus est ac si
haberet. In cōtractibus successores ex dolo eozū qbus suc
cesserūt nō tñ in id qō peruenit verum etiā i solidū tenetur
hoc est vt vnusquisqz p ea parte qua heres est cōdemnetur.

Beneficium

idest canōia h' respē
ctu oē ecclesiasticuz

perpetuū bñficiū d' canonia d' quo vide qō

dixi. s. eo. li. de elec. c. i. super ver. canonij.

C Glo. prio ponit exemplū et ius nouū su

per huius regule rōne fundatū. Scdo no. casum imprescri
ptibile et de sifibus remittunt. Tertio ponunt quadruplicē
significationem bñficij. Quarto quid sit instituire et ad quē
spectat circa id duas obiectiōes soluendo. Quinto de dicti
one pr. ponit diuam inter affirmatiua et negatiua locutio
nē. Sexto signant et soluūt tria cōtraria loquētia in proprie
tate ecclesie vel in prouentibus tñ vel in iure eligendi. Se
ptimo ad qōnē de clerico a quo titulus petif arguūt p et cō
tra et ponit duas opiniōes cōtrarias qō distinguēdo cōcoz
dāt. **C** In glo. i. ibi herēnius sola salarij perceptio non fa
cit dcurionē eū qui nō legitie creatus ē. et ibi seruus vbi d' ē
cū beneficio affici hominē si iter sit hois. **C** In gl. ij. ibi qui
etiā filiū familias pōt esse arber et iudex in cā patrio.

C In glo. vlt. ibi d' acq. pos. l. i. possessio d' peduz quasi po
fitio et nāliter tenetur ab illo q ei insistit. et ibi actor casu. vbi
s. proxio. **C** In glo. i. ibi tribuere. Sciēdū ē q Dy. qui nō
fuit canonista vñ et hanc gl. Ber. stati allegatā dicebat esse
in dec. frequētibus de insti. et de casu dec. questionē forma
bat infra eodē indultū volens hāc regulā qz pria erat copi
ose glosare sicut de prima filia patrefamilias facer cōsueue
runt se cōtulit ad sum. Hosti. de insti. et aliqd vltra: et cōtra
ibi descripta subtiliter posuit dicēs q institutio ē alicuius bñ
ficij verbal' collatio. Inuestitura institutionis v' collationis
cōfirmatio vel declaratio. Nisi in possessionē preceden
tium institutionis vel vestiture executio. et sic p3 fm eū q h
tria sunt spēs distincte et distincta iura: vt p pñm tribuat ius p
prietatij. per scdm cōfirmetur. per tertiu ius possessionis et
quasi ius administrationis nec per hoc inferi aliqd cōtradi
ctozū: vt dicat possessio et quasi possessio in eadē re concur
rant qz cōsiderato iure beneficij qō est icorporale d' qñ pos
sessio: p' sideratis reb^o corporalib^o ipsius beneficij dicat vera
possessio. Et dat similia de iure ciuili primū in institutiōe he
redis q institutio pcedit per dispositionez verbalem. scdm
institutionis illius irruocabilis confirmatio per testatoris
mortē. tertium institutionis et p'firmationis executio q con
tingit